

κοινοβουλευτικὰ βήματα· καθὼς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας ἡ ἀθανασία δείχεται ζωηρότερα, ἀπὸ παντοῦ ἄλλου, στὴ ζωντανὴ ἀκαλλιέργητη λαϊκὴ γλώσσα. Σὰν ἓνα ἀρχιτεκτονικὸ μνημεῖο, σύμμετρα καὶ αὐστηρὰ σχεδιασμένο, τετράγωνο χτίριο ἀτέλειωτο ἀκόμα, ἀστόλιστο, ἀσκέπαστο, πάντα μεγαλόπρεπο μὲς παρουσιάζεται τὸ ἔργο τοῦ Πολίτη ἀπάνου στὶς Παροιμίες, ἀπάνου στὶς Παράδοξες, ἀπάνου στὰ Τραγούδια, ἀπάνου στὶς θρησκευτικὰς Ἰδέες (δοξαίσιες, πρόληψες, συνήθειες), τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ ἀνεξάρτητ' ἀπὸ τὴν καθαυτὴ ἐπιστημονικὴ ἀξία τοῦ ἔργου τούτου, βαραίνει πολὺ στὴ δική μας ἐκτίμηση ἡ μεγάλη ἐπιρροὴ τοῦ ἔργου—μέρα μὲ τὴ μέρα πῶς πολὺ—στὴν ἀνάπτυξιν τῆς νέας μας σκέψης, τέχνης, καὶ γλώσσας. Μελετώντας τὶς Παροιμίες ὁ νέος τεχνίτης τοῦ νεοελληνικοῦ λόγου θὰ δυναμώσῃ τὴν καλλιέργειαν τῆς γλώσσας του, καὶ πολὺ θὰ βοηθηθῇ ἀπὸ κείνες καὶ στὸ δέξιμον καὶ στὸ λύγιμον καὶ στὸ γυάλισμα καὶ στὸ στόλισμα τοῦ σὶ πολλὰ στενοχωρημένου ἰακόμενι ξωμάχου μας λόγου καὶ θὰ συντρεχτῇ ἀκόμα, γιὰ νὰ βρῇ, τὸ γληγορώτερον, μὴ περπατησιὰ λογοτεχνικὴν, πῶς πολὺ ἐλεύθερον ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς καθαρεύουσας, (ποῦ γιὰ πολὺν καιρὸν ἀκόμα, φυσικώτατα, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ὑπάρχῃ, ὅπως ὅπως), καὶ πῶς πολὺ φερμένη πρὸς τὴν ὀλοζώντανην γλωσσικὴν πηγὴν, τὴ βγαλμένη ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὰ ἔθνη σπλάγχνα. Ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὶς δημοτικὰς παραδόξους θὰ πάρῃ τὰναγκασιότατα ὕλικα γιὰ τὸ χτίσιμον τῶν παλατιῶν του ἢ γιὰ τῶν περιβολίων του τὸ φύτεμα· ρυθμούς καὶ ἤρωες καὶ ψυχὰς καὶ πάθη καὶ ὕψη θάποθηκέψῃ ὁ τεχνίτης τοῦ λόγου καὶ κάθε καλλιτέχνης ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια· καὶ τὸ δράμα καὶ ἡ λύρα καὶ τὸ ἔπος καὶ τὸ μυθιστόρημα θὰ κουβαλοῦν ἀπὸ κεῖ τὸ νερὸ τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τῆς σοφίας. Καὶ ποιητὴς καὶ πεζογράφοι στενότερον πλέκουν τὴ γνωριμιά τους μὲ τὸ λαὸ καὶ καθαρώτερον συνείδηση παίρνουν τῆς ψυχῆς του, βοηθημένοι ἀπὸ τὸ γινώρισμα καὶ ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν μνημείων του. Πολύτιμα μποροῦν νὰ φανοῦν ἐτούτα καὶ στὸν ἱστοριογράφον γιὰ νὰ καταλάβῃ ἀσφαλισμένα καὶ γιὰ νὰ ξεδιαλύσῃ χαραχτῆρες καὶ προβλήματα τῆς ἔθνικῆς ἱστορίας. Κι ὅταν ποτὲ ἀνθίσῃ καὶ σ' ἡμᾶς ἐδῶ νεοελληνικὰ φιλοσοφία,—γιατί καὶ ἡ φιλοσοφία δὲν εἶναι μονάχα μαθημα γιὰ τὸ σκελετὸ στὴ ζωὴ φυτρῶνει καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον τρέφεται, σὰν τὴν ποίησιν καὶ σὰν τὴ τέχνην, καὶ στὸ σκελετὸ γερόκομιέται μόνο·—ὅταν ἀνθίσῃ καὶ ἐδῶ φιλοσοφία, διόλου παράξενος δὲ θὰ εἶναι ἢ ἡ φιλοσοφικὴ θεωρία καὶ σύνθεσις βρεθῇ ἀκκουμισμένη καὶ στὴ νεοελληνικὴ μυθολογία, καθὼς ἐργάζεται νὰ μᾶς τὴν παραστήσῃ ὁ Πολίτης.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ
PAUL VERLAINE
GREEN

Καρπὸς, λουλούδια σὰν ἔφερα καὶ φύλλα καὶ κλαδιά
Καὶ τὴν καρδιά μου πού γιὰ σὲ μόνο γιὰ σὲ χτυπάει,
Μὴ τὴν ξεσκίσης μὲ τὰ δὴ σου χερσὶ τὰ λευκά,
Γλυκὸ, σὲ δμορφα μότια σου τὸ μικρὸ δῶρο ἄς πάη.

Ἔρχομαι ἀκόμα ὀλόσκεπος ἀπὸ τὴν κρῦα δροσιά,
Στὸ μέτωπό μου ὁ ἄνεμος πού θὰ τὴν ἐπαγιάσῃ,
Ὁ κόσμος μου στὰ πόδια σου στάσου νὰ ξεποστιάσῃ,
Νὰ δνειρευτῇ γλυκὴς στιγμὴ πού δίνουν ἀναπνοιά.

Κι' ἄφες σὲ νῆδον τὸν κόρφο σου νὰ γύρῃ τὸ κ'ράλι,
Ὅπου εἶναι ἀκόμα τῶν θερμῶν φιλιῶν σου τὸν ἀχὸ,
Καὶ τὴ γαλήνη του νὰ βρῇ ἀπ' τὴν ἀνεμοζάλη,
Κ' ἐγὼ, σὰν ἀναπαύομαι, λίγο νὰ κοιμηθῶ.

Μετάφρ. ΜΗΤΣΗ ΚΑΛΑΜΑ

Η ΛΑΞΜΗ*

— Λαξμή μου, τὴν ψυχὴ σου διάβασα στὰ μάτια σου. Τὸ βάθος τῆς φαντάστῃκα τ' ἀτέλειωτο. Γιὰ τὴν ψυχὴ σου μίλησέ μου. Ἄσε τὸ φῶς τῆς τ' ἄφρονον καὶ στὸ δικό μου εἶναι ν' ἀχτινοβολήσῃ καὶ ἔτσι νὰ διώξῃ τὴν καταχνιά τὴ σκοτεινὴν. Πού μὲ σκεπάζει. Ὁκεανὸς ἀπέραντος μὲ τριγυρίζει. Ἄφῃσα πίσω τὸ φιλόξενο τὸ ἀκρογιάλι καὶ νέα γῆ γυρεύω. Καὶ ταξιδεύω θαλασσοδαρμένος σὲ κύματα πᾶνω φουρτουνασμένα, μὰ τὴ νέα γῆ δὲ βρίσκω καὶ τὸ πλάνημα ἔξακολουθεῖ χωρὶς ἀνάπαυσιν, χωρὶς τέλος. Ἄδύνατο νὰ παρατήσω τὸνεῖρό μου, καὶ ἀδύνατο τ' ἀλήθεμά του. Τὸ πράσινο χορτάρι γύρω μας, τὰ λούλουδα, τὰ δέντρα, ὁ γαλαξίος οὐρανός, τί εἶναι; ἀπάτη; ψέμα; φαντασία; Τὰ μάτια μας; τ' αὐτιά μας; ὄλ' ἢ γρίκησὴ μας; Ὅ, τι σκέρτεσαι καὶ κάνεις ψεύτικο καὶ αὐτὸ, ἀφοῦ οἱ αἰττησῆς μας ψεύτικες; Κ' ἡ ὑπαρξὴ μας, ψεύτικη καὶ αὐτὴ; Πού σταματᾷ ἡ ψευτιά καὶ πού ἀρχίζει ἡ ἀλήθεια; Ἄγάπη μου, γιὰ τὴν ψυχὴ σου μίλησέ μου.

— Γιὰ τὴν ψυχὴ μου, γιὰ τὸ Πάρα-Βράχμα(**) τῆς ψυχῆς μου τὴν πηγὴ τὴν ἁμοούσιο. Ἡ ὕλη μὲ τὰ πάθη τῆς σκλαβικῆς τὴν ἐρμὴ τὴν ψυχὴ κρατᾷ, μὰ τὰ φτερά τ' ἀδύνατο θὰ δυναμώσουνε μὴ μέρα, καὶ ἡ ἀλυσίδα τῆς σκλαβιάς θὰ πέσει. Ὁ δρόμος ὁ σκοτεινὸς θὰ φωτιστεῖ μὲ μίαν. Τὸ φῶς τοῦ Πάρα-Βράχμα, φάρος λαμπερός, στὸ θαλασσοδαρμένο τὸ κραβὶ τὸ σωτήριον θὰ δείξῃ τὸ λιμάνι. Καὶ ἡ ψυχὴ φτάνοντας τῆς μετεμψύχωσης τὸ πᾶνω πᾶνω σκαλοπάτι θὰ νοιώσῃ τ' ἁμοούσιο. Τὰ ὕλικα τὰ πάθη, ἀγάπες, λύπες καὶ χαρὲς, δὲν τὴν δένουν πιά καὶ ὁ θνητὸς στὸ οὐράνιον βυθισμένος τ' ὄνειρό του βλέπει τότες τ' ὄνειρον πραγματικότητά νὰ γένη. Κι ἀρχίζει τὸ Νιρβάνα. Τὸ μέρος ἓνα γένεται μὲ τ' ὄλο καὶ ἡ ψυχὴ ρουφιέται ἀπ' τὸ ὕψιστο τὸ ὄντο, τὴν πρώτη τῆς πηγῆ.

Σώπασε ἡ Λαξμή. Ἡ φλόγα τῆς ματιᾶς τῆς ἔσβυσε καὶ σούρωσαν παραπονετικὰ τὰ χεῖλια τὰ περὶφρανα πού, ἀντίλαλοι τῆς καρδιάς τῆς, μουρμούρισαν· «Κ' ἡ μερικὴ ἀγάπη χάνεται μὲ τὴν ἀτομικότητα»

IV

Γιομάτη εἶταν ἡ φωλιά μας λούλουδα κάθε χρωματιᾶς, μικρὰ ἢ γιγαντινὰ, κάθε μυρωδιᾶς, σπαρμέναν δῶ καὶ κεῖ.

Μπροστὰ στὸ εἶδωλον τοῦ Κρίσνα μίσα ἀπ' ἀσημένιο θυμιατῆρι ἀνέβαινε ὁ μυσκομυρωδάτος ὁ καπνὸς τοῦ λιθινοῦ. Θυσία πρόσφερε ἡ Λαξμή τὸ βράδι κείνο.

Πέρα στὸ βασίλειον, πίσω ἀπ' τοῦ ναοῦ τὸ περιβόλι, ἔγερνε ὁ ἥλιος. Ὁλόρθη λουσμένη ἀπὸ τὶς μενεξεδιὰς ἀχτίδες, ἔφελνε ἡ χορεύτρια.

«Παντοδύναμε. Ὁ Βράχμας εἶσαι τὴν Αὐγὴν σὰν ὀροδοκόκκινος σηκώνεσαι, ὁ Σίβας σὰ φλογισμένος ἠφάνεις στὰ μίσα τ' οὐρανοῦ, καὶ ὁ μέγας ὁ Βισνουῦ ὅταν τὴν κεφαλὴ σου τὴ βασιλικὴ στὴ Δύση ἠπέρα γέρνεις.

»Ἐσύ, τὸ ἀνεχτίμητο διακμάντι εἶσαι τοῦ αἰθέρα, ἔσύ, ὁ βασιλιάς τῆς μέρας, τὸ μάτι ὀλάκερο τοῦ κόσμου. Ἐσύ, τοῦ χρόνου τὸ ἀλάθευτο τὸ μέτρο, καὶ ὁ ἀρχοντας τῶν πλανητῶν. Κύριε, πού λυπάσαι καὶ χωρῶν ἔσους ἀληθινὰ σὲ εἰδονται καὶ σὲ παρακαλοῦν, πού διώχνεις τὴ νυχτιὰ τῆς ἐμαρ-

*) Κοίταξε φυλλ. 242, 243 καὶ 244.
(**) Τὸ ὕψιστο ὄντο ἢ ἀρχὴ βιῶν καὶ ἀνθρώπων.

ντίας, ἐσένα ταπεινὰ καὶ τρέμοντας παρακαλῶ καὶ πτὶς δικές μου νὰ χωρέσεις ἀνομίες».

Αὐτὰ εἶπε καὶ γυρνώντας ἐπλεξε στεφάνια τρία. Τὸ ἓνα γύρω ἔβαλε στὸ μέτωπον τοῦ Κρίσνα, τὸ ἄλλο στὸ δικό μου καὶ ξεπλέκοντας τὰ μαῦρα τὰ μαλλιά τῆς στεφάνωσε μὲ τὸ τρίτον τὸ δικό τῆς κεφαλῆ.

Οἱ τελευταῖες οἱ ἀχτίδες σβύσαν καὶ τὰ φανάρια τοῦ παλιοῦ καιροῦ σμίξαν τὸ φῶς τους τὸ χρωματιστὸ μὲ τῆς φωλιᾶς τὸ πορτοκαλλὶ τὸ χρῶμα. Ἡ μουσικὴ ἡ ὦρα ἔρτασε, καὶ οἱ προσινάδες γύρω μας ἀνατριχιάσανε σὰν ἔπεσε ὁ χρυσαφένιος πέπλος στὰ πόδια τῆς Λαξμῆς, καὶ ἡ βεργολιγερὴ κορμοστασιὰ τῆς φάνηκε γδυμένη, τριγυρισμένη ἀπὸ τοὺς γαλαξίους τοὺς καπνοὺς τοῦ λιθινοῦ.

Καὶ ἄρχισε ὁ χορὸς τοῦ Κρίσνα, ὁ χορὸς πού ξεϊστοροῦσε τὰ παιχνίδια τοῦ Θεοῦ μὲ τὶς ἀγαπημένες βασκοπούλες του πᾶνω στὶς φεγγαρολουσμένες προσινάδες, ὁ χορὸς πού λίγο λίγο ἀνοιξε φτερά καὶ κεῖ μπροστὰ μου ἄρχισε νὰ ξεδιπλώνει τὴ γέννησιν τῆς ντροπαλῆς καὶ ἀτολμῆς ἀγάπης, τοὺς πόθους πού ξυπνοῦνε σ' ἀγκάλιασμα τὸ πρῶτον, τὴ γέννησιν τοῦ παθους τοῦ πῶς δυνατοῦ, πού καίει καὶ φλογίζει, πού δίνει τόλμην ἀμέτρητην καὶ ὀδηγᾷ μὲ δύναμην ἀνίκητην σ' ἀγκάλιασμα τὸ πῶς σφιχτό.

Καὶ Κρίσνα τότες γέννηκα ἐγὼ καὶ γύρισαν τὰ μάτια τῆς σὲ μένα, τὰ μάτια τῆς λιγωμένα.

Τῆς ἀνοίγα τὴν ἀγκάλια μου ἀπ' τὴν προβιά ὅπου εἴμουνα γερμένος, μὰ κείνη σὰ δορκάδα ξεφεύγε πηδώντας μακριὰ. Οἱ κινήσεις σὲ λίγο ἄρχισαν νὰ γίνονται πῶς σιγανῆς, κινήσεις λάγνης, ἀπερίγραφτες, καὶ ὅταν τῆς ἔνοιζα καὶ πάλε τὰ χεῖρια μου πού τρέμανε σὰ φύλλα, μισοσηκωνώντας με μ' ἔσυρε στὸ πουπουλένιον τὸ ντιβάνι.

Μόλις τ' ἀγαματένιον ἐξέπλωσε κορμὴ τῆς καὶ μιὰ φωνὴ τῆς ξέφυγε, καὶ μὲ τὸ δάχτυλό τῆς δείχνοντάς με κατιτὶ μουρμούρισε· «Νὰ τοῦ παπαῦ ὁ κεραυνός». Καὶ εἶδα τότες μὲ τρομάρα μου ἀπ' ἓνα μαξιλάρι κάτω νὰ γλυστρήσῃ φίδι φαρμακερὸ καὶ νὰ ξαφανιστεῖ στὴ σκοτεινιά.

— Λαξμή μου, μίλησέ μου, πού σὲ δάγκασε, ἔσε με τὴν πληγὴ σου νὰ νοιαστῶ.

Χαμογελώντας μ' εἶδειε τὰ μαργαριταρένια δόντια τῆς καὶ μ' εἶπε·

— Πούπετα, ψυχὴ μου, μὰ εἶλα γλήγορα στὴν ἀγκάλια μου, γιατί λιγυθμῶ ἀπὸ ἔρωτα.

Τὰ μάτια τῆς ποτές δὲν ἐλαμψαν καθὼς ἐκείνη τὴ στιγμὴ, καὶ ἡ γλῶσσα ἀπ' τὸ στόμα τῆς ποτές δὲν εἶτανε πῶς μεγάλη. Ξαναξεστάθηκα καὶ ἡ καρδιά μου, μὰ ἓνα σκληρὸ ἀνακουλητό μου ξαναπάγωσε τὸ αἷμα.

— Πεθαίνω, Σαχίμπ.

Τὰ δάχτυλά τῆς πήγανε στὸ λαιμό τῆς, καὶ ἡ φλόγα τῆς ματιᾶς τῆς ἄρχισε νὰ τρεμοσβύνει. Τότες μονάχα, τότες πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ μου ἡ τρομερὴ ἀλήθεια.

— Λαξμή μου, ψυχούλα μου, τί ἔκαμες καὶ χάθηκαν τέτοιες πολύτιμες στιγμῆς;

— Μὴ λές πῶς χθῆκαν, ἀγάπη μου, εἶναι ἀμαρτία, μὴν τὸ λές.

Ὅρμησα ὄξω, ἔστειλα γιὰ τὸ γιατρό καὶ γυρνώντας παραμέρισα τὰ δάχτυλά τῆς ἀπ' τὴν δαγκωματιά, τὰ δόντια ἐμπήξα βαθιά, καὶ ἄρχισα τὸ αἷμα νὰ ρουφῶ, μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς ἀκόμα εἶτανε καιρὸς τὸ ἄγγον τὸ φαρκάκι στὸ δρόμον του νὰ σταματήσω. Ἀπελπισία, τρέλλα μου ἦρθε, σὰν τὸ κεφάλι τῆς σὲ λίγο ἄρχισε νὰ σιτᾷται δεξιά καὶ ἀριστε-